

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، شماره ۱۲، پاییز ۱۳۹۳

وصول مقاله: ۱۳۹۲/۱۱/۵

تأیید نهایی: ۱۳۹۳/۳/۲۰

صفحات: ۱۳۴ - ۱۱۳

ارزیابی ترجیحی شهروندان نسبت به پارک‌های شهری نورآباد بر اساس رویکردهای جغرافیایی (اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی)

دکتر غلامعلی خمر^۱، دکتر اکبر کیانی^۲، مینا امیری نژاد^۳، محمدعلی میرشکاری^۴

چکیده

برنامه‌ریزان شهری، با این که حداقل‌هایی به‌عنوان سرانه پیشنهاد نموده‌اند، اما معتقدند که بهتر است، از بین کاربری‌های شناخته شده و موجود در شهرها، تنها برای کاربری فضای سبز، سرانه‌ای نباشد، تا شهرها به‌صورت باغشهر درآیند و این امر اهمیت و ضرورت فضای سبز را بیشتر نمایان می‌سازد. به این سبب در حال حاضر فضای سبز به‌عنوان موضوعی جذاب در محافل علمی مطرح و مورد بررسی قرار می‌گیرد. پژوهش حاضر با هدف افزایش کارایی و افزایش تعداد بازدیدکنندگان از پارک‌های موجود در سطح شهر نورآباد ممسنی در فارس، انجام شده‌است. مسأله مطرح شده در این پژوهش، تفاوت قائل نشدن طراحان و برنامه‌ریزان فضای سبز میان سه مؤلفه فرهنگ، اقتصاد و زیست محیط و همچنین عدم توجه به ترجیحات مردمی در طراحی پارک‌ها می‌باشد. به این منظور ابتدا پس از بیان چالش‌های مورد بررسی برای هر یک از این مؤلفه‌ها (فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی)، شاخص‌های مورد مطرح برای هر یک از آن‌ها شناسایی و در قالب یک پرسشنامه طراحی شده‌است. پس از استخراج و پردازش داده‌های جمع‌آوری شده و تهیه شاخص‌های آماری مناسب برای مؤلفه‌های تحقیق، از آزمون کای اسکوار تک متغیره استفاده شد. نتایج تحقیق بیانگر این است که برخلاف عقیده رایج بین برنامه‌ریزان، شهروندان بین این سه مؤلفه (فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی) به لحاظ اهمیت تفاوت قایلند، همچنین مؤلفه فرهنگی، از بین سه مؤلفه مورد بررسی، با مقدار (X^2) برابر با ۵۵۹.۷۴۶ از بیشترین ترجیحات برخوردارند. پس از آن، در بعد زیست محیطی مقدار (X^2) برابر با ۵۰۶.۵۷۹ و در بعد اقتصادی مقدار (X^2) برابر با ۱۶۶.۴۱۱ در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

کلید واژگان: فضای سبز، پارک، ترجیحات مردمی، نورآباد ممسنی

Ah_khammar@yahoo.com

kianiakbar@gmail.com

amirinezhad.m@gmail.com

mohammadali.mirshकारी@yahoo.com

۱- استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیای دانشگاه زابل (نویسنده مسؤل)

۲- دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، گروه جغرافیای دانشگاه زابل

۳- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه زابل

۴- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه زابل

مقدمه

رشد سریع جمعیت شهری تغییراتی را در سبک زندگی شهروندان بوجود آورده و مسائل و مشکلات محیطی و اجتماعی را در نواحی شهرها افزایش داده است (Ghorbani et al, 2012: 298). امروزه شهرنشینی ابعاد وسیعی پیدا کرده است و روز به روز بر جمعیت شهرها افزوده می‌شود. تا سال ۱۹۰۰ میلادی، از هر هشت نفر، یک نفر در مناطق شهری زندگی می‌کرد. در سال ۲۰۰۵ جمعیت نواحی شهری از مرز ۵۰ درصد کل جمعیت جهان گذشته است. برآورد می‌شود، سکونتگاه‌های شهری جهان تا سال ۲۰۳۰، ۳/۳ میلیارد نفر را در خود جای دهند. از این میزان حدود ۹۰ درصد در مراکز شهری کشورهای در حال توسعه خواهند بود. افزایش جمعیت شهرها سبب تراکم کاربری‌ها در آن‌ها شده که این امر فضاهای باز شهری را بیش از پیش تهدید می‌کند. افزایش تراکم مسکونی در شهرها و کاهش سطوح فضاهای باز و سبز خصوصی، نیاز به فضاهای عمومی تجهیز شده را افزایش داده و احداث و گسترش پارک‌های تفریحی را در شهرها ضروری می‌سازد (موسی‌کاظمی و علی‌اکبری، ۱۳۸۹: ۱۳۶).

فضاهای سبز شهری در برنامه‌ریزی شهرهای امروزی، عنصری کلیدی محسوب می‌شود. آن‌ها درون یک بافت شهری ارتباط بین شهروندان و محیط را تقویت می‌نمایند (Carinanos and Casares-Porcel, 2011: 205). عملکردهای متفاوتی را می‌توان برای فضای سبز شهری متصور بود. در گذشته مردم جنبه زیبایی‌شناختی و تفریحی آن را می‌شناختند. در سال‌های اخیر شهروندان پیوسته شناختشان نسبت به فضای سبز عمیق‌تر می‌شود و می‌دانند که فضای سبز شهری، اکولوژی شهری را بهبود می‌بخشد (Wenting, Yi and Hengyu, 2012: 218). بیمارانی که به طبیعت

نزدیک هستند، خیلی سریع‌تر بیماریشان بهبود می‌یابد؛ در حالی‌که از نظر آماری، بیماران ساکن در مناطق عاری از طبیعت، در معرض خطر ابتلا به مسائل و مشکلات بهداشتی و روانی وسیع‌تری هستند (Brook, 2010: 229). صرف نگاه کردن به گیاهان و فضای سبز اثرات مفیدی برای سلامتی دارد. فضای سبز درون بیمارستان‌ها به بهبود بخشی بیماران سرعت می‌بخشد. زندانیان درون سلول‌ها با حیاط‌های کوچک اندرونی نسبت به زندانیانی که به طبیعت دید و اشراف دارند، از تجهیزات پزشکی بیشتری استفاده می‌کنند. نگاه کردن به چمن و درختان از پنجره آپارتمان، به افراد کمک می‌کند، تا بتوانند با چالش‌های زندگی روبرو شوند و به دنبال آن از میزان پرخاشگریشان کاسته شود. آزمایشات نشان داده‌اند که با نگاه کردن به فضای سبز، فشار خون کاهش می‌یابد و خلق و خو و اعتماد بنفس افزایش پیدا می‌کند. زمانی که اتاق کارمندان اداری بدون پنجره می‌باشد، آن‌ها اغلب تصاویری را روی دیوار اتاقشان نصب می‌کنند که چشم‌اندازی از فضای سبز را نشان می‌دهد (Hitchings, 2012: 1-2).

اهمیت رو به افزایش فضای سبز در برنامه‌های رشد و توسعه، از دو منظر اساسی قابل توجه است. نخست به عنوان عاملی متعادل کننده در زندگی شهری به لحاظ زیست محیطی آن، که وظیفه‌اش مصون‌سازی شهرها از آفت آلودگی‌های ناشی از اجرای برنامه‌های رشد اقتصادی است و دیگر آن‌که فضاهای سبز به جهت زیباسازی شهرها از یک سو و مکانی مناسب برای گذراندن اوقات فراغت شهروندان از سوی دیگر، در برنامه‌ریزی‌های شهری از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است. بدیهی است در ایجاد فضاهای سبز شهری، علاوه بر توجه به قابلیت‌ها و امکانات وسایل فنی و تخصصی مرتبط با موضوع سرزمین، نکات و ظرافت‌های

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

جغرافیدانان دریافته‌اند که ویژگی فضاهای پارک می‌تواند بر نوع استفاده از پارک تأثیر بگذارد. برای نمونه، تسهیلات و خدمات محدود و چشم‌اندازهای یک دست پارک، سطح استفاده از پارک را کاهش داده و یا مانع استفاده از تمام فضای پارک می‌شود. سرویس‌های بهداشتی کثیف و آلوده، تجهیزات ورزشی آسیب دیده، چمن و سبزه‌های له شده، گیاهان خشکیده، تسهیلات معیوب و لامپ‌های شکسته و ... ممکن است مانع استفاده شهروندان از تمامی امکانات پارک شود (Byrne, 2012: 297). از میان مکان‌ها و بخش‌های موجود در فضای پارک‌های شهری نورآباد که به شهروندان خدمات ارائه می‌دهند، بیشتر آن‌ها از نظر بهداشتی دارای مشکل و اکثراً دارای مناظری زشت و نازیبا می‌باشند (شکل شماره ۲).

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

فرهنگی - اجتماعی هر منطقه، مورد عنایت برنامه‌ریزان قرار گرفته‌است، تا معیارها و استانداردهای خاصی مدنظر قرار داده‌شود (ربانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۱۲).

طرح مسأله

جهانی که ما امروزه در آن زندگی می‌کنیم، جهان شهری است که متأسفانه نتیجه آن دوری از محیط طبیعی و پذیرش ناخواسته عدم تعادل‌هایی است که از روابط ناموزون انسان و فضاهای شهری نشأت می‌گیرد (ابراهیم‌زاده و مجیر اردکانی، ۱۳۸۵: ۴۳). امروزه اغلب مردم این احساس عمومی را دارند که مناطق شهری، برای زندگی و فعالیت نامطلوب و نامناسب می‌باشد. زیرا افزایش جمعیت و رشد شتابان شهرنشینی در دهه‌های گذشته، آتارسویی را به دنبال داشته‌است (تقوایی و کیومرثی، ۱۳۹۰: ۲۴). شهرها آن قدر توسعه و گسترش می‌یابند، تا این که طبیعت پیرامون آن‌ها از مرکز شهر فاصله می‌گیرند. این الگوی توسعه با این یافته‌های پژوهشی که «مردم بطور نسبی محیط‌های طبیعی را ترجیح می‌دهند»، در تقابل قرار می‌گیرد (Nordh et al, 2009: 225).

از موارد دیگری که بر اهمیت کاربری فضای سبز در شهرها می‌افزاید، موضوع چند کارکردی (طبیعی، زیبایی شناختی، اجتماعی و...) بودن این کاربری است، که پرداختن به این مسأله را در حوزه شهری تبدیل به موضوعی مهم می‌کند (احمدی، موحد و شجاعیان، ۱۳۹۱: ۱۴۹).

همان‌گونه که در تصویر زیر که از فضای یکی از پارک‌های شهری نورآباد گرفته شده‌است، مشاهده می‌شود که این فضا به‌نحوی طراحی شده‌است که بیشتر دارای ارزش زیبایی شناختی می‌باشد تا وجود فضایی برای تجمعات اجتماعی شهروندان که منجر به شکل‌گیری یک پدیده فرهنگی گردد (شکل شماره ۱).

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

پارک‌ها و فضاهای سبز موجود در شهر نورآباد ممسنی به عنوان مرکز شهرستان به لحاظ ترجیحات مردمی دچار آسیب‌های خاصی می‌باشد و تنها یکی دو مورد از پارک‌های شهر مورد استفاده و استقبال شهروندان قرار می‌گیرد؛ در صورتی که فضای سبز و به‌خصوص پارک‌ها، جدای از ارزش‌های اکولوژیکی که برای شهرها دارند، دارای ارزش‌های اجتماعی می‌باشند و به‌عنوان محیط‌هایی که شهروندان برای فرار از استرس ناشی از محیط کار و خانه به چنین فضاهایی پناه می‌برند، شناخته می‌شوند. لذا می‌طلبید با شناخت ترجیحات مردم، فضای درون پارک‌ها بگونه‌ای برنامه‌ریزی شود که مطلوب نظر شهروندان باشد، تا استقبال از تمامی پارک‌های موجود در سطح این شهر در تمامی ساعات و در تمامی روزهای سال مورد استقبال شهروندان قرار گیرد.

سؤال‌های تحقیق

با توجه به مطالب بیان شده در بخش‌های مقدمه، طرح مسأله، مبانی نظری و مسائل و ویژگی‌های فضای سبز شهر نورآباد ممسنی، سؤالات پژوهش این‌گونه مطرح می‌شود:

● با توجه به ترجیحات مردمی در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی برای پارک‌های شهری، آیا مؤلفه‌های

فضاهای سبز و جنگل شهری، باید اهداف و عملکردهای زیر را دنبال کنند:

- تفریح و رفاه
- زیبایی
- حفاظت از طبیعت و چشم‌انداز
- حفظ تنوع زیستی
- تولید چوب
- تولید مواد غذایی (در باغ‌های کوچک و بزرگ شهری) (Germann-Chiari, 2004: 5).

پژوهش حاضر با هدف نزدیک نمودن و تشویق شهروندان برای استفاده از محیط‌های طبیعی به دنبال بررسی این موضوع می‌باشد که شهروندان ترجیح می‌دهند، فضای پارک‌های در دسترس آن‌ها را براساس چه شاخص‌هایی (فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی)، برنامه‌ریزی و طراحی شود.

یکی از مواردی که لزوم توجه به آن در طراحی پارک‌ها و فضای سبز بیشتر احساس می‌شود، تفاوت قائل شدن میان مؤلفه‌های (فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی) در طراحی پارک‌ها و فضای سبز از سوی طراحان و برنامه‌ریزان بر مبنای ترجیحات مردمی می‌باشد.

به‌نظر می‌رسد از آنجا که نگهداری و گسترش فضای پارک‌ها هزینه‌بر می‌باشد، مسئولان شهری نورآباد تمایل دارند از فضاهای موجود در پارک‌ها در مواردی استفاده نمایند که دارای ارزش اقتصادی باشد (مواردی مانند وجود دکه‌ها، غرفه‌ها، شهربازی و...) و تا حدودی از استفاده مواردی که جنبه فرهنگی و اجتماعی دارند (مواردی مانند: وجود کتابخانه، نمایشگاه‌های فصلی و هنرهای دستی و...)، غافل مانده‌اند (شکل شماره ۳).

میانگین گرفته، سپس به میانگین‌ها وزن داده و در پایان از آزمون کای اسکوار تک متغیره در نرم افزار Spss 16 جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. بر اساس نظر کارشناسان و مسئولین، تعداد بازدیدکنندگان از پارک‌های نورآباد ممسنی در یک ماه ۱۶۰۰ نفر برآورد شد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۹۷ پرسشنامه جهت نظر خواهی از بازدیدکنندگان پارک‌ها تهیه و توزیع گردید. جهت نمایش توزیع و پراکندگی پارک‌ها در سطح شهر نورآباد ممسنی از نرم افزار Arc Gis 9.3 استفاده گردید.

پیشینه

مطالعات انجام شده بر روی فضای سبز در این ده سال اخیر می‌تواند به سه گروه عمده تقسیم شود: گروه اول مطالعات تمرکزشان روی استفاده از نوع خاصی از فضای سبز می‌باشد، گروه دوم مطالعات روی انواع خاصی از فضای سبز در سطح ملی و منطقه تمرکز نموده‌اند، مانند: پارک‌های جنگلی یا پارک‌های ملی و یک گروهی از مطالعات به عنوان گروه سوم از مطالعات با انواع فضاها سبز شهری نزدیک به منازل استفاده‌کنندگان در سطح یک شهر یا بیشتر سر و کار دارند (Schipperijn, et al. 2010: 130). در این بخش از پژوهش مطالعات انجام شده بر روی فضای سبز آورده می‌شود جدول (۱).

فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی برای طراحی پارک‌های شهری نورآباد ممسنی در یک سطح از اهمیت قرار دارند؟

● با توجه به ترجیحات مردمی در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی برای پارک‌های شهری، از میان سه مؤلفه مورد بررسی از نظر بازدیدکنندگان پارک‌های سطح شهر نورآباد ممسنی، کدام یک از این مؤلفه‌ها از بیشترین ترجیحات برخوردارند؟

روش انجام تحقیق

با توجه به اهداف پژوهش و مؤلفه‌های مورد بررسی نوع تحقیق کاربردی و روش بررسی آن توصیفی-تحلیلی است. با هدف بررسی میزان تأثیر مؤلفه‌های (اقتصادی، زیست‌محیطی و فرهنگی) در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی‌های مربوط به پارک‌ها در سطح محدوده مورد مطالعه با توجه به ترجیحات مردمی، از آزمون فریدمن استفاده شده‌است. آزمون فریدمن مشخص می‌کند، آیا مؤلفه‌ای از نظر پاسخ‌گویان تأثیرگذارتر می‌باشد یا همه آن‌ها از درجه اهمیت یکسانی برخوردارند (سکاران، ۱۳۸۱: ۳۵۸). جهت سنجش ترجیحات مردمی در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی برای پارک‌های شهری، از میان سه مؤلفه (اقتصادی، زیست‌محیطی و فرهنگی) از نظر بازدیدکنندگان پارک‌های سطح شهر نورآباد ممسنی، ابتدا از داده‌ها

جدول ۱: پیشینه و سابقه پژوهش. ۱۳۹۱

عنوان	نویسنده	نتایج
اولویت‌سنجی مکانی توسعه فضاهای سبز و پارک‌های شهری با استفاده از روش AHP (نمونه موردی: شهر میاندوآب)	جمال محمدی، اصغر ضرابی، مهدی احمدیان، ۱۳۹۱	ناحیه دو شهر میاندوآب با امتیاز ۰.۲۷۲، بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده و در اولویت اول توسعه مکانی فضاهای سبز و پارک‌های شهر قرار دارد. نواحی یک، پنج و سه به ترتیب با امتیازهای ۰.۲۴۶، ۰.۲۴۱ و ۰.۱۶۹ در رتبه‌های بعدی قرار دارند. ناحیه چهار کمترین امتیاز (۱.۰۷۲) را به خود اختصاص داده و در نتیجه کمترین اولویت مکانی را جهت توسعه فضاهای سبز شهر دارد.
تبیین جامعه‌شناختی کارکرد پارک‌های شهری (مطالعه موردی پارک‌های شهر اصفهان)	رسول ربانی، جواد نظری، مرضیه مختاری، ۱۳۹۰	بین نوع پارک و کارکرد پارک رابطه وجود دارد. بین تأهل و کارکرد پارک‌ها (به عنوان متغیر وابسته) رابطه معنی‌داری بدست آمد. اما همین امر بر اساس جنس، تفاوتی پیدا نکرد و میزان کارکرد بر اساس شغل متفاوت بود؛ ولی براساس تحصیلات تفاوتی نداشت. از آنجایی که مدل نظری تحقیق مشتمل بر تأثیر «امکانات پارک‌ها»، «میزان امنیت»، «انسجام اجتماعی» بر کارکرد پارک‌ها به عنوان سازه پنهان بود؛ بنابراین، بر اساس یافته‌های تحقیق، معیارها و شاخص‌های برازندگی یعنی مقدارکای اسکور برابر با $\chi^2=8.95$ با درجه آزادی $df=8$ و سطح معناداری برابر با $P\text{-value}=0.346$ به دست آمده که معنی‌دار نشده است و مقدار «ریشه میانگین توان دوم خطای برآورد» برابر با $PMSEA=0.02$ به دست آمد، علاوه بر آن شاخص توکرلوپس (TLI) و شاخص نیکویی برازش هنجار نشده (NNFI) برابر با ۰.۹۸ و شاخص برازش مقایسه‌ای (Cfi) برابر با ۰.۹۹ به دست آمد که حاکی از برازش مطلوب مدل است و نشان می‌دهد که کلیه این عوامل بر کارکرد پارک‌ها در یک مدل ساختاری تأثیرگذار است.
راهبردهای مدیریت بصری منظر در محدوده پارک میان راهی خور و اطراف آن در استان خراسان جنوبی	سید محمدرضا خلیل‌نژاد، بهناز امین‌زاده، ۱۳۹۰	با توجه به شناخت و تحلیل‌های انجام شده و معیارهای ارائه شده، ویژگی‌های هر یک از تیپ‌های منظر موجود در محدوده طراحی پارک کویری در دشت خور ارزیابی شد. با شناخت کیفیات زیبایی منظر منطقه، نیاز به مدیریت بصری منظر منطقه طرح را لازم دانسته و با ارائه دلایلی برای مداخله در وضعیت موجود، راهبردهای مدیریت بصری منظر را در تیپ‌های مختلف منظر منطقه طرح مشخص می‌کند.
مکان‌یابی و اولویت‌بندی پارک‌های شهری با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی TOPSIS و سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی: شهر اشتهر)	غریب فاضل‌نیا، اکبر کیانی، حشمت‌اله محمودیان، ۱۳۹۰	پارک شهید استوپی با رتبه (CL) ۰.۷۸۳ بهترین و در اولویت نخست قرار دارد، پارک صخره‌ای با رتبه ۰.۷۴۳ در اولویت دوم، پارک شهید رجایی با رتبه ۰.۵۹۱ در اولویت سوم و پارک شهید باهنر با رتبه ۰.۱۷۰ در اولویت چهارم قرار گرفته است. با استفاده از GIS و از پیوند نقشه‌های وزن‌دهی شده با توجه به میزان اهمیت معیارهای مورد نظر، نقشه نهایی حاصل شده که در آن پارک شهید استوپی با ۸۰٪ شرایط، پارک صخره‌ای با ۷۰٪ شرایط، پارک شهید-رجایی با ۶۰٪ شرایط و در آخر پارک شهید باهنر با ۴۰٪ شرایط اولویت‌بندی‌شان مشخص شد.
ارزیابی اثرات بزرگراه آسیایی تهران - مشهد بر جامعه پرندگان در پارک ملی گلستان	حسین وارسته‌مرادی، ۱۳۹۰	از احداث جاده‌های جدید درون منطقه چندپاره شده این ناحیه ممانعت به عمل آید، چرا که با در نظر گرفتن فواصل ضربه‌گیر (۵۰۰ متر از حاشیه جاده) که بیشترین آثار چشمگیر را روی پرندگان دارد، وجود چنین جاده‌هایی تأثیرات منفی بیشتری روی پرندگان بومی (مثلاً روی دراکوب‌ها برای گونه‌های چتر) خواهد داشت.
ارزیابی توانایی‌های ژئوتورسمی پارک ملی کویر با استفاده از مدل برنامه ریزی راهبردی فریمن	ایران غازی، نیلوفر قدیری، ۱۳۹۰	راهکارهای مدیریت ژئوتورسمی در پارک ملی کویر از مدل برنامه‌ریزی راهبردی SWOT که مبتنی بر شناسایی نقاط قوت و ضعف از محیط داخلی و فرصت‌ها و تهدیدها از محیط خارجی است، بهر گیری و نتیجه به صورت جداول خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی ارائه شد. در پایان، به منظور اجتناب از محدودیت‌ها و اولویت‌دهی به راهبردها، از ماتریس فریمن موسوم به ماتریس ذ‌نفعان استفاده شد. این ماتریس بر اساس اولویت‌های SWOT مدل کیفی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و اکولوژیکی پارک تهیه شده و پس از بارگذاری هر یک از گزینه‌های توسعه، دو راهبردی "مدیریت مقتدرانه و مساعی سازمان حفاظت محیط زیست در حفاظت بهینه پارک و احیای گونه‌های زیستی در معرض انقراض با امتیاز ۵۸ + و "بهره‌گیری از توانایی‌های ژئوتورسمی و کاربری جاذبه‌های طبیعی پارک ملی کویر به منظور جذب گردشگران علاقمند به موارد طبیعی زمین به عنوان مهمترین هدف مدیریتی و حفاظتی با امتیاز ۴۶ + به ترتیب به عنوان مهمترین راهبردها پیشنهاد شدند.
تحلیل فضایی و مکانیابی پارک‌های درون شهری نمونه موردی: شهر کازرون	جمال محمدی، اصغر ضرابی، حسین پورقیومی، ۱۳۸۹	با ارائه الگوی مناسب و با استفاده از تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و مدل همپوشان شاخص‌ها (IQ) به دنبال توزیع بهینه فضای سبز در شهر کازرون می‌باشد. برای رسیدن به این منظور با استفاده از نرم افزار GIS و پس از طی کردن مراحل جمع آوری داده، تهیه لایه اطلاعاتی جدید، طبقه‌بندی و ارزش‌گذاری لایه‌ها و نهایتاً وزن‌دهی و همپوشانی لایه‌های اطلاعاتی، به اولویت‌بندی زمین‌های شهر کازرون برای ایجاد فضای سبز جدید پرداخته‌ایم. در نهایت زمین‌های این منطقه را به پنج دسته خیلی خوب، خوب، متوسط، ضعیف، خیلی ضعیف تقسیم‌بندی کرده که پس از تطابق نقشه با واقعیت زمینی، زمین‌های دسته خوب و خیلی خوب برای ایجاد فضای سبز جدید (پارک محله‌ای و شهری) مناسب تشخیص داده شد.

مبانی نظری

فضای سبز

اهمیت و جایگاه فضای سبز در زندگی بشر و نقش آن در تأمین نیازهای روحی و روانی انسان تا حدی است که توجه به این مهم را در شهرسازی و برنامه‌ریزی‌های شهری ضروری می‌سازد. با آغاز انقلاب صنعتی و ماشینی شدن زندگی، انسان‌ها از طبیعت فاصله گرفته و آگاهانه یا ناآگاهانه اقدام به تخریب آن نموده‌اند.

از جمله نظریات ارائه شده درباره‌ی اهمیت فضای سبز و کاربرد آن در زندگی بشر به شرح زیر می‌باشد:

ابنزرهاوارد^۱ و شهرهای باغ مانند: در اواخر قرن ۱۹ از جمله راه‌حلهایی که برای بسیاری از مسائل سکونت در شهر پیشنهاد شد، فکر ایجاد شهرهای باغ مانند بود. این فکر از جانب ابنزرهاوارد انگلیسی پیشنهاد شد. شهر پیشنهادی هاوارد دارای وسعتی حدود ۲۴۰۰ هکتار است که ۱/۶ آن به مسکن اختصاص می‌یابد و بقیه آن جهت فضای سبز، جنگل و کشاورزی و استفاده از موارد دیگر کنار گذاشته شده‌است. این بخش همواره دست‌نخورده باقی می‌ماند و برای ایجاد فضای سبز، پارک‌ها و زمین‌های کشاورزی به کار گرفته می‌شود (خمر، ۱۳۸۵: ۲۱۳).

طرح لوکوربوزیه^۲: با توجه به عصر ماشین و در نظر گرفتن نیازهای جوامع بشری در دوران پس از انقلاب صنعتی، لوکوربوزیه طرحی در رابطه با ساخت شهرها در سال ۱۹۲۲ ارائه داد. در طرح لوکوربوزیه بخش مرکزی شهر پاسخگوی مناسبی جهت تراکم ترافیک شهر به شمار می‌رود و در آن به فضای سبز و فضای باز اهمیت زیادی داده می‌شود. شهر یک مرکز تجاری

محسوب می‌شود و بایستی نقش‌های خود را در فضای فشرده و متراکم ایفا کند. در این طرح به سبب نیاز فراوان به هوای تازه، فضای باز به میزان کافی تعبیه شده و توسعه عمودی شهر نیز در قسمتی از آن دارای اهمیت خاصی است (شیعه، ۱۳۷۹: ۵۴).

اتو واگنر^۳ و ایجاد فضاهای باز در محلات: اتو واگنر (۱۸۴۱-۱۹۱۸) به نسلی تعلق داشت که سخت به صنعت خوش‌بین بود. واگنر عقاید خود را هنگامی ابراز داشت که تأثیرات عقاید سئیده به منتهای خود رسیده‌بود و فکر ایجاد نواحی سرسبز و خرم در قسمت‌های مسکونی شهر، یکی از راه‌های رهایی از زشتی موجود در این قسمت‌ها به نظر می‌رسید. واگنر از آغاز متوجه شد که این راه حل کافی نیست و مدت‌ها بعد، واقعیات صحت نظر او را ثابت کرد. بصیرت و نیروی فعال واگنر، که در بسیاری از کارهای معماری او هویداست، در عرصه شهرسازی انگار به نوعی فلج دچار می‌شود. واگنر برای محله‌ای مسکونی در وین به منظور پیشگیری از رشد آشفته این محلات، نقشه‌ای را طرح کرد. در این طرح، واگنر فضایی باز و نسبتاً وسیع را در مرکز محله پیش‌بینی نمود که خود آن را مرکز تنفس شهر می‌نامید. واگنر از جمله اولین کسانی بود که دریافت شهر مدرن باید براساس احتیاجات ساکنین آن طرح شود. احتیاجاتی که بر حسب انواع مختلف مردم تفاوت دارد (سروی، ۱۳۹۰: ۳۴).

از موارد بسیار مهم در اکثر پژوهش‌های جغرافیایی، بررسی و کاربرد مطالعاتی در زمینه‌های فرهنگ، اقتصاد و محیط‌زیست در قالب پژوهش‌های شهری است. پارک‌ها و فضاهای سبز هم به عنوان مکان‌های عمومی محل تجمع افراد در طیف‌های متفاوت سنی و جنسی و طبقات متفاوت اجتماعی، لازم است آن‌ها را

1- Ebenzer Howard

2- L Corbusier

3- Wagner

با توجه به این مکاتب مورد بررسی قرار گیرند. در این بخش موارد مطرح در این سه مکاتب بیان می‌شوند.

فرهنگ

فرهنگ به معنای عام کلمه عبارت است از پیشرفت‌های معنوی و ژرفای فکری یک قوم، قبیله یا ملت در طول تاریخ و مجموعه‌ای از ارزش‌ها، هنجارها، آداب و رسوم، مذهب و سنن، زبان، ادبیات، قوانین اجتماعی، هنر و معماری مربوط به آن ملت یا قوم (خاکپور و شیخ‌مهدی، ۱۳۹۰: ۲۳۰). مقوله فرهنگ از مهم‌ترین مسائل مؤثر بر توسعه در جوامع انسانی است. اصطلاح توسعه فرهنگی در سال‌های اخیر رایج شده و می‌تواند به تضادی که میان سنت و مدرنیته وجود دارد، پایان بخشد (فاضل‌نیا، توکلی و تاجبخش، ۱۳۸۹: ۱۴۹). کانون‌های شهری در معرض برخورد فرهنگ‌ها قرار دارند و به عنوان چهارراه فرهنگ‌ها با دیدگاه‌ها و ارزش‌های متفاوت عمل می‌کنند. اصولاً برنامه‌ریزی شهری با هدف مهم ساماندهی امور شهری و یافتن راه حل‌های مناسب برای مسائل زیست شهری، بدون توجه به ساختارهای اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی شهر و شهروندان نمی‌تواند مؤثر و بنیادی باشد. توسعه شهری و پیامدهای آن و پیچیدگی معضلات زیست محیطی، باعث حیاتی شدن وجود فضای سبز و گسترش آن گشته‌است (هادوی و کامورشلمانی، ۱۳۸۰: ۴۱۳).

۱. گسترش فرهنگ شهری و حقوق شهروندی
۲. آشنایی افراد با مفاخر ملی و مفاهیم ارزشی (انسانی)
۳. شکل‌گیری انجمن‌های هنری، ورزشی، فرهنگی و ... در قالب NGO ها یا سایر انجمن‌ها مثل انجمن طرفداران محیط زیست و ...
۴. برگزاری دوره‌های آموزشی، تحقیقاتی، جشنواره‌ها، شب شعرها، مسابقات نقاشی کودکان و ... در فضاهای سبز
۵. انتشار افکار و عقاید ارزشی (ارزش‌های فرهنگی، خرده‌فرهنگ‌ها و ...)

۶. سایر پیامدهای فرهنگی (فرهنگ‌سازی تدریجی، بسترسازی جهت آشنایی مهاجران با فرهنگ‌های شهری و ...) (صالحی‌فرد و علیزاده، ۱۳۸۷: ۲۵).

اقتصاد

اقتصاد دارای ماهیتی پویا است و هرگونه تغییر در آن‌ها، آثار مهمی در وضعیت رفاهی، اجتماعی و اقتصادی افراد جامعه و در نهایت کشور می‌گذارد (صبغ کرمانی، ۱۳۸۰: ۴). اجرای سیاست‌های اقتصادی نامناسب در کشورها بخصوص کشورهای در حال توسعه، موجب پدید آمدن نابسامانی‌های اقتصادی و عدم تعادل‌های کلان در بخش‌های داخلی و خارجی اقتصاد نظیر کسری تراز پرداخت‌های خارجی، کسری بودجه، بروز تورم و بیکاری روزافزون و در نهایت رشد اقتصادی نامناسب و گاهی نیز رشد منفی می‌شود (جوانبخت و سلامی، ۱۳۸۸: ۱).

افزایش شتاب زندگی مدرن شهری و فرهنگ «بی‌تفاوتی مدنی» شهرنشینان، منجر به کاهش ارتباط و تعامل اجتماعی شهروندان با یکدیگر و غفلت از اهمیت فضای عمومی بستر ساز برای این تعامل‌های اجتماعی شده‌است. به طوری که امروزه در آبادی‌های شهری، به‌ویژه مادر شهرها، ارتباط مستقیم با محیط طبیعی، یا بسیار ناچیز است یا اصلاً وجود ندارد

محیط زیست

بر طبق تعریف، محیط زیست عبارت است از دنیای طبیعی به عنوان یک کلیت، یا مکان جغرافیایی خاص که انسان، جانوران و گیاهان در آن زندگی می‌کنند. بر این اساس و از آنرو که بقای انسان به آگاهی و شناخت محیطش وابسته بوده‌است، رابطه انسان با محیط و اندیشیدن به محیط زیست به قدمت تاریخ زندگی بشر بر روی کره زمین می‌رسد. محیط زیست در شکل‌گیری و پرورش انسان‌ها نقش تعیین‌کننده‌ای دارد؛ زیرا رشد و نمو طبیعی انسان بدون محرک‌های زیست محیطی صورت نمی‌گیرد (مثنوی، ۱۳۹۰: ۶۰). جمهوری اسلامی ایران در حال گذار از مرحله صنعتی شدن است و اگر در فرآیند رشد اقتصادی خود به تأثیرات زیست محیطی سیاست‌ها، تصمیمات و طرح‌های کلان توجه نکنند، در آینده‌ای نه چندان دور با چالش‌های زیست محیطی متعددی مواجه خواهد شد که رفع آن‌ها تقریباً غیرممکن خواهد بود (احتشامی، اکرامی، ۱۳۹۱: ۱۹۵). همچنین با افزایش جمعیت و وسعت شهرها، ناهنجاری‌ها و مشکلات فراوانی بوجود می‌آید که عرصه‌های محیط زیست، اجتماع و میراث فرهنگی مورد تعدی قرار می‌گیرند.

به‌طور کلی، از نظر زیست محیطی، فضای سبز بخش جاندار ساخت کالبدی شهر را تشکیل می‌دهد. منطق طراحی حکم می‌کند که میان بخش‌های بی‌جان و جاندار ساخت کالبدی نوعی تعادل برقرار باشد (کیانی، غلامی و سلیمانی فارسانی، ۱۳۸۵: ۷۵). عملکردهای زیست محیطی، محیط‌های شهری را به عنوان محیط زیست جامع انسانی معنی‌دار کرده و با اثرات منفی گسترش صنعت و کاربری‌های نادرست تکنولوژی مقابله می‌کند و از این‌رو است که پوشش گیاهی از مؤثرترین شیوه‌های مقابله با آلودگی‌های

در اقتصاد ایران شهرداری به‌عنوان یکی از نهادهای بخش عمومی وظیفه تولید و ارائه عمده کالاها و خدمات عمومی (شهری) مورد نیاز شهروندان را بر عهده دارد. بیشتر از یکصد سال از تأسیس شهرداری (بلدیه) در ایران می‌گذرد، ولی از همان ابتدا قوانین و مقررات مدوّن که در آن تأمین مالی (مالیه عمومی شهری) اجرای وظایف شهرداری تعریف شده‌باشد، ارائه نشد. در حال حاضر بالغ بر ۷۰ درصد جمعیت کشور در شهرها زندگی می‌کنند که به صورت روز افزون متقاضی این کالاها و خدمات (پارک‌ها، فضاهای عمومی و ...) هستند (نصر اصفهانی، ۱۳۹۰: ۱۸۳). بسیاری از منافع پارک‌ها و سایر منابع طبیعی در بازارهای متداول قابل داد و ستد نیستند و از این رو برآورد ارزش آن‌ها به طور ساده و مستقیم امکان‌پذیر نیست. این موضوع باعث می‌شود که در برنامه‌ریزی برای ایجاد پارک‌ها، به مشکل برخورد شود؛ زیرا در عین حال که برنامه‌ریزان در جهت حداکثرسازی رفاه اجتماعی تلاش می‌کنند، باید قادر به تعیین سطحی باشند که در آن منافع حاصل از ایجاد پارک‌ها بیشترین چربش را بر هزینه‌ها داشته‌باشد (حیاتی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲).

شهرداری‌ها که عمدتاً وظیفه خدمات‌رسانی به مردم و تولید کالاها و خدمات عمومی مورد نیاز شهر را بر عهده دارند، برای جبران هزینه‌های خود متکی به منابع درآمدی می‌باشند (نصراصفهانی، ۱۳۹۰: ۱۸۴). بخش عمده‌ای از درآمدهای حاصله توسط شهرداری‌های کشور، با مفاهیم پایداری و مطلوب بودن همخوان نیستند و عمدتاً از منابع ناپایدار کسب می‌شوند (شرزه‌ای و ماجد، ۱۳۹۰: ۱). با برنامه‌ریزی صحیح و دقیق در بخش فضای سبز شهری (به‌ویژه پارک‌ها) مدیران شهری می‌توانند بخشی از هزینه‌های خود را از این مسیر جبران نمایند.

شمال غرب شیراز و در موقعیت ۵۱ درجه و ۳۲ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۱۳ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته‌است. جمعیت این شهر در سرشماری ۱۳۹۰ حدود ۵۵۷۳۶ نفر و جمعیت کل شهرستان ممسنی ۱۴۱۰۰۰ نفر بوده‌است (فرمانداری نورآباد ممسنی). شهرستان ممسنی از شمال و شمال غربی به استان کهگیلویه و بویراحمد، از شمال شرقی به شهرستان سپیدان، از مشرق به شهرستان شیراز و از مغرب به شهرستان دوگنبدان محدود می‌شود. این شهرستان از پنج بخش رستم، دشمن زیاری، مرکزی، جاوید، ماهور میلاتی تقسیم می‌شود (بزی و امیری‌نژاد، ۱۳۹۰: ۶). ارتفاع این شهر از سطح دریا ۹۰۰ متر است. شهر نورآباد ممسنی در یک دشت بزرگ و مسطح قرار دارد که زمین‌های کشاورزی مرغوب در اطراف آن قرار گرفته و آن را به صورت یک شهر درآورده‌است. در محدوده شمال شرق و مشرق احتمال قرار گرفتن آن تحت خطر زلزله وجود دارد (معین‌فر و همکاران، ۱۳۶۹: ۶).

زیست محیطی محسوب می‌شود (سعیدنیا، ۱۳۷۹: ۳۷).

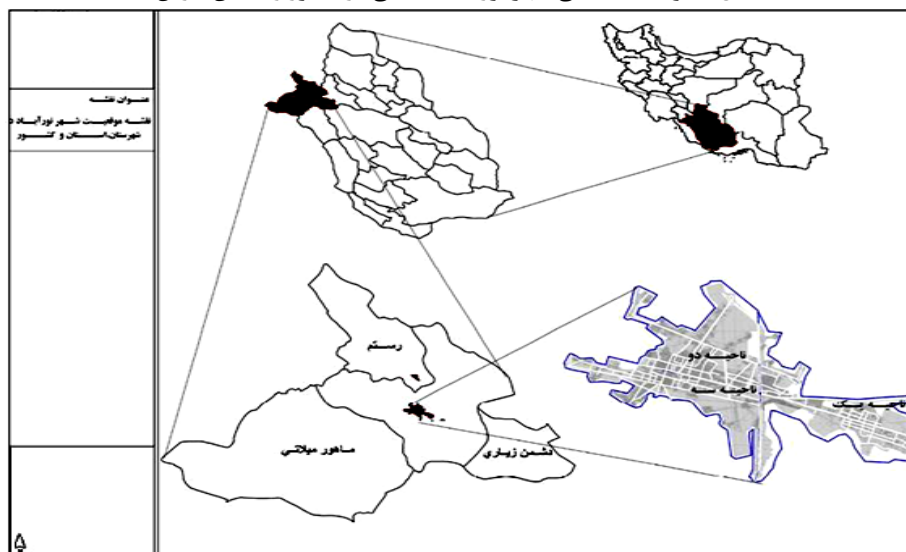
اثرات فضاهاى سبز از دیدگاه زیست محیطی:

- کاهش آلودگی هوا
- کاهش آلودگی‌های صوتی
- بهبود شرایط بیوکلیماتیک در شهر
- افزایش نفوذپذیری خاک
- افزایش کیفیت آب‌های زیرزمینی
- تولید اکسیژن و جذب دی‌اکسید کربن
- تأثیرات اقلیمی
- خلق زیبایی
- کنترل بصری فضاها و .. (بزی و همکاران، ۱۳۹۱: ۴۷)

معرفی محدوده مورد مطالعه

شهر نورآباد مرکز شهرستان ممسنی، اولین و بزرگترین نقطه شهری این شهرستان محسوب می‌شود که مساحتی بالغ بر ۱۷۹۸ هکتار در ۱۶۰ کیلومتری

شکل ۱: موقعیت فضایی شهر نورآباد ممسنی در کشور و استان فارس

منبع: (شهرداری نورآباد ممسنی، ۱۳۸۴).

وضعیت فضای سبز در محدوده مورد مطالعه

فضای سبز بر حسب موقعیت جغرافیایی و اقلیمی در شهرهای مختلف دارای سرانه‌های متفاوتی هستند که با تعدیل سرانه فضای سبز پیشنهادی اداره کل برنامه‌ریزی و طرح‌های شهرسازی، برای شهر نورآباد سرانه شش متر مربع مناسب به نظر می‌رسد که این سرانه شامل پارک کودک نیز می‌شود. با منظور داشتن این رقم سرانه، شهر نورآباد در وضع موجود با کمبودی برابر ۱۲۰۸۷۰ متر مربع در زمینه فضای سبز شهری مواجه است.

گفتنی است که با وجود اراضی کشاورزی در بافت شهری، ممکن است که کمبود فضای سبز در وضع موجود چندان احساس نشود. اما با گسترش شهر و پر شدن بافت، به طور حتم این کمبود مشخص‌تر خواهد شد؛ لذا با توجه به میزان کمبود موجود، لازم است که تمهیدات آتی از هم اکنون در برنامه توسعه شهر

منظور گردد (طرح تفصیلی شهر نورآباد ممسنی، ۱۳۸۴: ۲۷۱).

باید توجه داشت که به طور کلی سرانه فضای سبز در سطح کل شهرها معمولاً باید در حد ده متر مربع باشد. با توجه به شرایط خاص شهر نورآباد و وجود اراضی باغات متعدد در نواحی فراشهری، سرانه این کاربری ۱۲/۳۱ متر مربع پیشنهاد شده است. که توزیع آن در مقیاس محله، ناحیه و شهر به شرح زیر خواهد بود.

سرانه کاربری فضای سبز محلات در سال ۱۳۸۴ طبق طرح جامع تفصیلی ۲.۲ مترمربع، سرانه کاربری فضای سبز نواحی ۳.۵ مترمربع و سرانه کاربری فضای سبز محله با احتساب فضای مربوط به پارک‌ها و فضای سبز شهر، ۶.۷۱ متر مربع می‌باشد که در جدول (۲) به آن اشاره می‌شود.

جدول ۲: سرانه کاربری فضای سبز شهر نورآباد ممسنی در طرح تفصیلی

سرانه کاربری فضای سبز محلات	۲/۲ متر مربع
سرانه کاربری فضای سبز نواحی	۳/۵ متر مربع
سرانه کاربری فضای سبز محله با احتساب فضای مربوط به پارک‌ها و فضای سبز شهر	۶/۷۱ متر مربع

منبع: طرح تفصیلی شهر نورآباد ممسنی، ۱۳۸۴: ۲۷۴.

حدود ۵۰۰ میلی‌متر برخوردار می‌باشد و با توجه به سرانه استاندارد و سرانه‌ای در حدود شش متر مربع، برای پارک و فضای سبز آن در نظر گرفته شده است، که یکی از مهم‌ترین کمبودهای اساسی در شهر نورآباد ممسنی کمبود پارک و فضای سبز عمومی در سطح شهر می‌باشد.

پارک‌ها و فضای سبز در شهر نورآباد شامل پارک شهر و پارک‌های محله‌ای (که در بعضی محله‌ها جدیداً احداث شده‌اند) و پارک جنگلی (نهالستان) می‌باشد.

پارک و فضای سبز در هر شهری تحت تأثیر اقلیم و آب و هوا و میزان دسترسی به آب و نوع خاک متفاوت می‌باشد، ولی لزوم ایجاد آن به عنوان جزء لاینفک ساختار شهر و یکی از عناصر اصلی آن به منظور لطافت هوا و تفریح مردم و زیباسازی شهر احساس می‌شود. پارک‌ها و فضای سبز در هر شهر و منطقه‌ای تابع شرایط اقلیمی و نوع خاک، سرانه‌های متفاوتی را شامل می‌شود. بر این اساس و با توجه به اینکه شهر نورآباد ممسنی از بارندگی نسبتاً مناسبی در

از نظر پراکنش فضایی در سطح محلات نیز می‌توان گفت، محله ۴ از ناحیه ۱ با دارا بودن ۲۰۸۴۷۰ مترمربع (۶۹ درصد) بیشترین سطح از این کاربری را به خود اختصاص داده و این در حالی است که محلات ۱، ۲، ۳، ۵، ۹ و ۱۰ به‌طور کلی فاقد این کاربری می‌باشند.

لازم به ذکر است که محله ۴ از ناحیه ۱ با دارا بودن ۲۹۱/۵ متر مربع، بیشترین سرانه را دارا می‌باشد و کمترین سرانه نیز به محلاتی که فاقد این کاربری هستند، اختصاص دارد. جدول (۳) سطح و سرانه کاربری پارک و فضای سبز به تفکیک نواحی و محلات در وضع موجود را نشان می‌دهد.

مساحت این کاربری ۳۰۲۰۶۲ مترمربع می‌باشد که با در نظر گرفتن جمعیت موجود سرانه‌ای معادل ۵/۷ متر مربع را شامل می‌شود. این کاربری در مجموع ۱/۷۱ از کل اراضی شهری و ۳/۷۰ درصد از سطوح ساخته شده را به خود اختصاص داده‌است (جدول ۳).

با توجه به جدول زیر سطوح و سرانه‌های پارک‌ها و فضای سبز شهر نورآباد، ۲۰۸۴۷۰ مترمربع (۶۹ درصد) در ناحیه ۱ و ۴۹۷۶۱ مترمربع (۱۶/۵ درصد) در ناحیه ۲ و ۴۳۸۳۱ متر مربع (۱۴/۵ درصد) در ناحیه ۳ واقع شده‌است. این ارقام بیانگر آنست که سهم ناحیه ۱ از نواحی دیگر بیشتر می‌باشد. سرانه فضای سبز در ناحیه ۱ برابر با ۱۶/۶ مترمربع و در ناحیه ۲ برابر با ۲/۵ مترمربع و در ناحیه ۳ برابر ۲/۲ متر مربع می‌باشد.

جدول (۳): سطح و سرانه کاربری پارک و فضای سبز به تفکیک نواحی و محلات در وضع موجود شهر نورآباد

نواحی	محلات	مساحت پارک و فضای سبز	جمعیت	سرانه پارک	درصد
۱	۱-۱	۰	۷۲۹۷	۰	۰
	۲-۱	۰	۲۴۵۳	۰	۰
	۳-۱	۰	۱۶۴۵	۰	۰
	۴-۱	۲۰۸۴۷۰	۷۱۵	۲۹۱/۵	۶۹
	۵-۱	۰	۴۴۴	۰	۰
جمع ناحیه یک		۲۰۸۴۷۰	۱۲۵۵۴	۱۶/۶	۶۹
۲	۱-۲	۱۵۳۹	۵۴۳۸	۱/۲۸	۱/۵
	۲-۲	۵۱۵۳	۵۶۹۳	۱/۹	۱/۷
	۳-۲	۴۳۰۶۹	۴۶۱۹	۹/۳	۱۴/۲
	۴-۲	۰	۴۳۴۰	۰	۰
جمع ناحیه دو		۴۹۷۶۱	۲۰۰۹۰	۲/۵	۱۶/۵
۳	۱-۳	۰	۱۷۹۳	۰	۰
	۲-۳	۵۴۹۳	۵۶۴۶	۱/۱	۱/۸
	۳-۳	۱۸۴	۴۰۹۹	۰/۴	۱/۰۶
	۴-۳	۳۸۱۵۴	۸۴۱۵	۴/۵	۱۲/۶
جمع ناحیه سه		۴۳۸۳۱	۱۹۹۵۳	۲/۲	۱۴/۵
جمع کل		۳۰۲۰۶۲	۵۲۵۹۷	۵/۷	۱۰۰

منبع: (طرح تفصیلی، ۱۳۸۴)

موجود پارک‌ها مربوط به ناحیه یک می‌باشد که فاقد پارک است و بیشترین سرانه پارک مربوط به ناحیه دو و معادل ۱۱/۲۸ مترمربع می‌باشد. سرانه پارک در شهر نورآباد ممسنی ۱/۸۳ متر می‌باشد. جدول (۵) وضعیت پارک‌های شهر نورآباد ممسنی را از نظر سرانه استاندارد پارک‌ها، سرانه موجود، مساحت پارک‌ها و همچنین مساحت محله‌ها نشان می‌دهد. شکل (۲) نیز موقعیت و پراکندگی فضایی - مکانی محلات و پارک‌ها در شهر نورآباد ممسنی را نشان می‌دهد.

از نظر پراکنش فضایی در سطح محلات نیز می‌توان گفت محله چهار از ناحیه یک، با دارا بودن مساحتی معادل با ۲۰۸۴۷۰ مترمربع / ۶۹ درصد، بیشترین سطح از این کاربری‌ها را به خود اختصاص داده‌است و این در حالی است که محلات ۱، ۹، ۵، ۳، ۲ و ۱۰ به طور کلی فاقد این کاربری هستند. جدول (۴)، ویژگی‌های پارک‌های نورآباد ممسنی، مساحت پارک‌های نورآباد ممسنی را نشان می‌دهد.

جدول ۴: ویژگی‌های پارک‌های نورآباد ممسنی.

تعداد	پارک	مساحت (متر)
۱	کوثر	۴۲۱۴۷
۲	انقلاب	۳۷۲۳۶
۳	کتاب	۴۲۴۳
۴	مطهری	۱۱۳۱
۵	ایثار	۶۲۷۱
۶	معلم	۴۱۵۰
۷	رضوان	۱۴۵۴

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

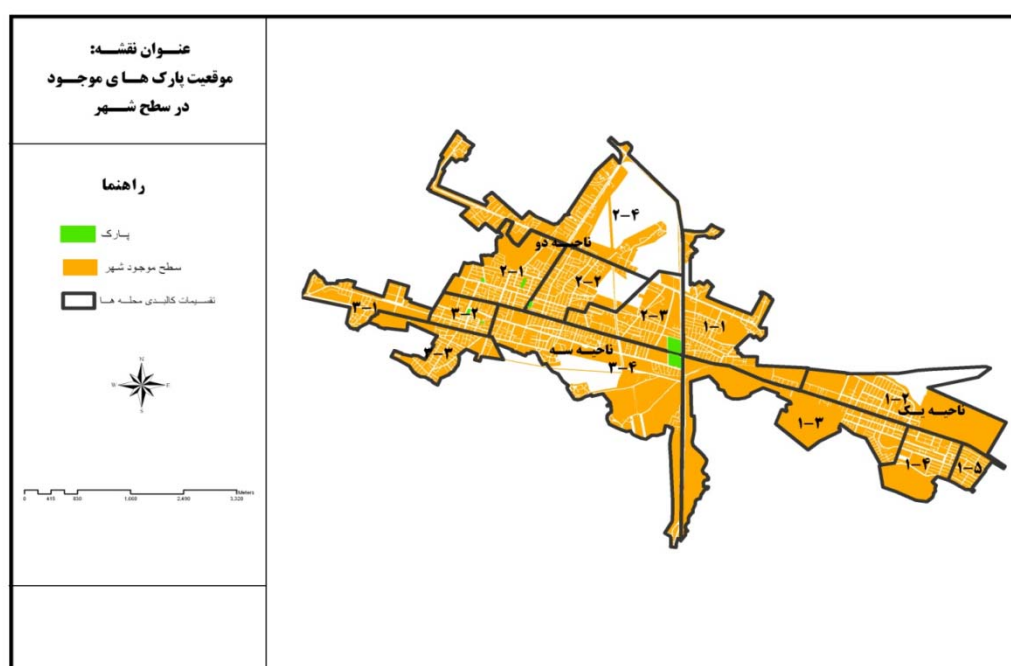
بحث و نتایج

مجموع تعداد پارک‌هایی که در شهر نورآباد ممسنی وجود دارد، ۷ پارک می‌باشد. ناحیه یک شهر ممسنی فاقد پارک و ناحیه دو دارای چهار پارک شامل: یک پارک واحد همسایگی، دو پارک محله‌ای و یک پارک ناحیه‌ای می‌باشد. در ناحیه سه شهر، سه پارک وجود دارد که متشکل از دو پارک واحد همسایگی و یک پارک محله‌ای است. محله‌های (۱-۲)، (۲-۲)، (۲-۳)، (۳-۲)، (۳-۴) دارای پارک هستند و محله‌های (۱-۱)، (۱-۲)، (۱-۳)، (۱-۴)، (۱-۵)، (۱-۴)، (۲)، (۳-۱)، (۳-۳) فاقد پارک می‌باشد. کم‌ترین سرانه

جدول ۵: وضعیت پارک‌های شهر نورآباد ممسنی به لحاظ مساحت و سرانه.

ردیف	محل	نام پارک	تعداد پارک	مقیاس پارک	مساحت به مترمربع	مساحت محله (مترمربع)	جمعیت محله	سرانه موجود (مترمربع)	سرانه استاندارد	ارزیابی وضعیت
۱	یک	-	-	-	-	۱۸۵۵۰۰۰	۷۲۹۷	-	۲-۴	نامطلوب
	دو	-	-	-	-	۱۶۷۴۰۰۰	۲۴۵۳	-	۲-۴	نامطلوب
	سه	-	-	-	-	۲۳۵۱۰۰۰	۱۶۴۵	-	۲-۴	نامطلوب
	چهار	-	-	-	-	۸۶۵۰۰۰	۷۱۵	-	۲-۴	نامطلوب
	پنج	-	-	-	-	۴۲۵۰۰۰	۴۴۴	-	۲-۴	نامطلوب
۲	یک	ایثار	۱	محلله‌ای	۶۲۷۱	۱۲۷۰۰۰۰	۵۴۳۸	۱/۴۲	۲-۴	نسبتاً مطلوب
		رضوان	۱	واحد همسایگی	۱۴۵۴					نسبتاً مطلوب
	دو	کتاب	۱	محلله‌ای	۴۲۴۳	۱۰۴۴۰۰۰	۵۶۹۳	۷/۴	۲-۴	نسبتاً مطلوب
	سه	کوثر	۱	ناحیه‌ای	۴۲۱۴۷	۱۲۶۲۰۰۰	۴۶۱۹	۹/۱۲	۲-۴	مطلوب
	چهار	-	-	-	-	۲۱۰۲۰۰۰	۴۳۴۰	-	۲-۴	نامطلوب
	یک	-	-	-	-	۹۷۷۰۰۰	۱۷۹۳	-	۲-۴	نامطلوب
۳	دو	مطهری	۱	واحد همسایگی	۱۱۳۱	۷۸۲۰۰۰	۵۶۴۶	۱/۹۳	۲-۴	نامطلوب
		معلم	۱	واحد همسایگی	۴۱۵۰					نامطلوب
	سه	-	-	-	-	۷۹۳۰۰۰	۴۰۹۹	-	۲-۴	نامطلوب
	چهار	پارک انقلاب	۱	ناحیه‌ای	۳۷۲۳۶	۲۵۸۷۰۰۰	۸۴۱۵	۴/۴۲	۲-۴	مطلوب

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

شکل ۵: موقعیت و پراکندگی فضایی-مکانی محلات و پارک‌ها در شهر نورآباد ممسنی. یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

وضعیت سه شاخص مورد بررسی به لحاظ اهمیت از نگاه مردم

برای مشخص نمودن این که آیا سه شاخص فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی اهمیتشان برای مردم یکسان می‌باشد یا خیر، از آزمون فریدمن استفاده شده است، تا مشخص شود این تفاوت معنادار است یا خیر. با توجه به جدول زیر که Sig آن ۰۰۰ می‌باشد، مشخص می‌شود از نظر مردم این سه شاخص اهمیتشان در یک سطح نیست (جدول ۶).

برای جواب دادن به این پرسش ابتدا درجه معناداری تمامی شاخص‌های مربوط به هر مؤلفه بصورت جدا مورد بررسی قرار می‌گیرد تا هم معنادار بودن هر یک از مؤلفه‌ها مورد بررسی قرار گیرد و هم این که میانگین تأثیر هر یک از شاخص‌ها در این آزمون مشخص شود. ابتدا در جدول زیر درجه معناداری تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه اقتصادی بررسی می‌شود (جدول ۷).

جدول ۶: آزمون فریدمن.

N	197
Chi-Square	365.786
df	2
Asymp. Sig.	.000

a. Friedman Test ۱۳۹۱ یافته‌های پژوهش.

در ادامه برای مشخص شدن این که کدام یک اهمیتشان نسبت به بقیه بیش تر است از آزمون کای اسکوار استفاده می‌شود.

تعیین و مشخص نمودن مهم ترین مؤلفه با توجه به ترجیحات مردمی

در این بخش پس از شناسایی متغیرهای اصلی پژوهش به تجزیه و تحلیل آن‌ها پرداخته می‌شود تا مشخص شود، شهروندان شهر نورآباد ممسنی کدام یک از مؤلفه‌ها (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی)^۱ را بیشتر از بقیه ترجیح می‌دهند.

آزمون دوم: مهمترین مؤلفه‌ها (اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی) ترجیحی از نظر شهروندان شهرستان ممسنی برای طراحی پارک‌ها در سطح این شهر کدام می‌باشد؟

^۱ مؤلفه‌های مورد بررسی در جداول مربوط به سه متغیر (اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی)، با توجه به تجارب جهانی و مبانی نظری پژوهش توسط یافته‌های پژوهش تهیه گردیده است.

جدول ۷: درجه معناداری و میانگین تأثیر تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه اقتصادی.

درجه معناداری Asymp. sig Chi-square	درجه آزادی df	واریانس	میانگین	فراوانی داده‌های مشاهده شده					شاخص‌های مؤلفه اقتصادی
				کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم	
.۰۰۰	۴	۱.۳۴۰	۳.۴۴	۲۴	۱۰۹	۹	۴۱	۱۴	سیاست‌هایی که به طراحان پارک‌ها اجازه می‌دهد، در بخش فضای سبز از درختانی استفاده کنند که به لحاظ تولید چوب ارزش تجاری داشته‌باشند.
.۰۰۰	۴	۱.۲۷۱	۳.۰۹	۶	۹۸	۲۱	۵۳	۱۹	سیاست‌هایی که به طراحان پارک‌ها اجازه می‌دهد، در بخش فضای سبز از درختانی استفاده کنند که به لحاظ تولید میوه ارزش تجاری داشته‌باشند.
.۰۰۰	۴	۱.۵۷۰	۲.۶۳	۱۶	۵۱	۷	۹۱	۳۲	کاشت درختان با هدف اشتغال‌زایی برای ساکنین و شهروندان مهم‌تر از طراحی فضای سبز با کاشت بوته‌ها و گل‌هایی است که نیاز به تخصص دارند.
.۰۰۰	۴	۱.۰۹۶	۲.۲۲	۱۱	۲۱	۶	۱۲۳	۳۶	پارکی که بتواند برای تمامی افراد در سطح شهرستان مورد استفاده قرار گیرد، می‌تواند به جذب توریسم بیشتر برای این شهر کمک کند.
.۰۰۰	۴	۱.۲۹۳	۲.۵۹	۱۱	۴۹	۷	۱۰۹	۲۱	موافق ایجاد شهرسازی در محیط پارک‌ها هستیم که شهرداری شهر نورآباد از طریق آن بتواند بخشی از درآمد خود را تأمین نماید.
.۰۰۰	۲	۵۲۸.	۱.۸۴	۰	۱۳	۰	۱۲۸	۵۶	پارک‌هایی که برای ورود به آن‌ها نیاز به تهیه بلیت می‌باشد، با این کار شهرداری می‌خواهد بخشی از هزینه‌های خود را تأمین نماید.

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

میانگین ۳.۴۴ بیشترین تأثیر و شاخص "با این کار شهرداری می‌خواهد بخشی از هزینه‌های خود را تأمین نماید" با مقدار میانگین ۱.۸۴ کمترین تأثیر را از نظر شهروندان شهرستان نورآباد ممسنی در طراحی پارک دارد. در جدول زیر درجه معناداری تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه زیست‌محیطی بررسی می‌شود (جدول ۸).

بر اساس جدول (۷) درجه معناداری تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه اقتصادی ۰.۰۰ می‌باشد، بنابراین تمامی شاخص‌های این مؤلفه در ترجیحات مردمی برای طراحی پارک تأثیر داشته‌اند، که شاخص "سیاست‌هایی که به طراحان پارک‌ها اجازه می‌دهد، در بخش فضای سبز از درختانی استفاده کنند که به لحاظ تولید چوب ارزش تجاری داشته‌باشند"، با مقدار

جدول ۸: درجه معناداری و میانگین تأثیر تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه زیست محیطی.

درجه معناداری Asymp. sig Chi-square	df	واریانس	میانگین	فراوانی داده‌های مشاهده شده					شاخص‌های مؤلفه زیست محیطی
				کاملاً مخالفم	مخالفم	نظری ندارم	موافقم	کاملاً موافقم	
.۰۰۰	۴	۱.۱۷۵	۳.۳۷	۲۱	۹۸	۱۷	۵۶	۵	حفاظت از طبیعت مهم‌تر از ایجاد هر فعالیتی است که باعث از بین رفتن طبیعت می‌شود و جلوی این فعالیت‌ها باید گرفته شود.
.۰۰۰	۴	۱.۲۹	۲.۱۸	۶	۳۶	۴	۹۳	۵۸	سیاست ایجاد پارک می‌باشم، اما طراحی آن باید در تنظیم با شرایط محیطی و چشم‌اندازهای طبیعی محل باشد.
.۰۰۰	۴	۱.۳۷	۲.۲۱	۱۳	۲۶	۴	۱۰۱	۵۳	ما نباید بخاطر کسب درآمد شهرداری‌ها، درختان بومی که ارزش تجاری کم‌تری دارند، از فضای پارک حذف کنیم.
.۰۰۰	۴	۰.۷۵۹	۲.۱۰	۶	۱۶	۲	۱۴۲	۳۱	ایجاد پناه‌گاه‌هایی برای حیات وحش مانند گربه‌ها و ... در محیط پارک‌ها
.۰۰۰	۴	۰.۲۰۴	۱.۷۱	۰	۰	۱۹۷	۱۴۱	۵۶	طراحان فضای سبز نباید از درختانی که ماده آلرژی‌زا از خود انتشار می‌دهد، در محیط پارک‌ها بکار برد.
.۰۰۰	۴	۰.۱۶۷	۱.۸۰	۰	۰	۱	۱۵۷	۳۹	طراحان فضای سبز بهتر است در محیط پارک‌ها از درختانی استفاده کنند که این درختان از خود ماده‌هایی در فضا انتشار دهند که برای سلامتی مفید می‌باشد.

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

۲.۵۳ بیشترین تأثیر و شاخص "طراحان فضای سبز نباید از درختانی که ماده آلرژی‌زا از خود انتشار می‌دهد، در محیط پارک‌ها بکار برد" با مقدار میانگین ۱.۷۱ کمترین تأثیر را از نظر شهروندان شهرستان نورآباد ممسنی در طراحی پارک دارد. در جدول زیر درجه معناداری تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه فرهنگی بررسی می‌شود (جدول ۹).

بر اساس جدول (۸) درجه معناداری تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه زیست محیطی ۰.۰۰ می‌باشد، بنابراین تمامی شاخص‌های این مؤلفه در ترجیحات مردمی برای طراحی پارک تأثیر داشته‌اند، که شاخص "حق مردم برای لذت بردن از زیبایی پارک مهم‌تر از کاشت درختانی است که باعث اشتغال‌زایی برای ساکنین و شهروندان می‌شود" با مقدار میانگین

جدول ۹: درجه معناداری و میانگین تأثیر تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه فرهنگی

درجه معناداری Asymp. sig	Chi-square	درجه آزادی df	واریانس	میانگین	فراوانی داده‌های مشاهده شده					شاخص‌های مؤلفه فرهنگی
					کاملاً مخالفم	مخالقم	نظری	موافقم	کاملاً	
.۰۰۰	۱۶۳.۴۸۲	۴	۱.۳۷	۲.۵۳	۹	۵۳	۳	۱۰۲	۳۰	حق مردم برای لذت بردن از زیبایی پارک مهم‌تر از کاشت درختانی است که باعث اشتغال‌زایی برای ساکنین و شهروندان می‌شود.
.۰۰۰	۲۰۶.۸۸۳	۴	۱.۲۸	۲.۲۵	۱۴	۲۴	۲	۱۱۶	۴۱	فضاهای درون پارک‌ها باید به‌نحوی باشد که به فعالیت‌های گروهی استفاده‌کنندگان از این پارک‌ها کمک کند.
.۰۰۰	۱۳۹.۸۲۷	۴	۱.۳۸	۳.۳۸	۲۳	۱۰۳	۱۴	۴۱	۱۶	شکل مبلمان‌های درون پارک‌ها (از قبیل صندلی‌ها، تابلوها و علائم درون پارک و ...) بهتر است به گونه‌ای طراحی شود که نمادی از پدیده‌های بومی باشد.
.۰۰۰	۱۸۵.۴۱۱	۴	۱.۲۲	۲.۲۷	۷	۳۷	۲	۱۰۹	۴۲	ایجاد سالن‌های نمایش تئاتر در محیط پارک‌ها بیشتر باعث شادابی و سرزندگی شهروندان می‌شود، تا ایجاد سینما و اسکوردهای تلویزیونی در محیط پارک‌ها.
.۰۰۰	۲۲۳.۴۳۱	۴	۱.۲۹	۲.۴۲	۱۵	۳۱	۳	۱۲۱	۲۷	من اغلب اولین بار با دوستان جدیدم در محیط پارک‌ها آشنا می‌شوم.
.۰۰۰	۱۸۸.۶۰۴	۳	۱.۰۱	۲.۱۵	۱۰	۱۹	۰	۱۳۱	۳۷	پارک‌هایی که برای ورود به آن‌ها نیاز به تهیه بلیت می‌باشد. با این کار امنیت بیشتری برای خانواده‌ها تأمین می‌شود.

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

اسکوار تک متغیره گرفته شد. براساس جدول (۱۰) در بعد اقتصادی مقدار (x^2) برابر با ۱۶۶.۴۱۱، درجه آزادی آن برابر با ۲۳ و سطح معناداری آن برابر با .۰۰۰ است. در بعد زیست محیطی مقدار (x^2) برابر با ۵۰۶.۵۷۹، درجه آزادی آن برابر با ۱۸ و سطح معناداری آن برابر است با .۰۰۰ و در نهایت بعد فرهنگی مقدار (x^2) برابر با ۵۵۹.۷۴۶، درجه آزادی آن برابر با ۲۰ و سطح معناداری آن برابر با .۰۰۰ می‌باشد، که می‌توان نتیجه گرفت مؤلفه فرهنگی بیشترین ترجیحات مردمی برای طراحی و برنامه‌ریزی پارک‌های شهر نورآباد ممسنی دارد (جدول ۱۰).

براساس جدول (۹) درجه معناداری تمامی شاخص‌های مربوط به مؤلفه فرهنگی .۰۰۰ می‌باشد، بنابراین تمامی شاخص‌های این مؤلفه در ترجیحات مردمی برای طراحی پارک تأثیر داشته‌اند، که شاخص "شکل مبلمان‌های درون پارک‌ها (از قبیل صندلی‌ها، تابلوها و علائم درون پارک و ...) بهتر است به گونه‌ای طراحی شود که نمادی از پدیده‌های بومی باشد" با مقدار میانگین ۳.۳۸ بیشترین تأثیر و شاخص "این کار امنیت بیشتری برای خانواده‌ها تأمین می‌شود" با مقدار میانگین ۲.۱۵ کمترین تأثیر را از نظر شهروندان شهرستان نورآباد ممسنی در طراحی پارک دارد. جهت آزمون فرضیه، ابتدا میانگین‌ها را با هم جمع زده، سپس وزندهی کرده و در نهایت آزمون کای

جدول ۱۰: مولفه‌های مورد بررسی با توجه ترجیحات مردمی

متغیر	کای اسکور (Chi-square(x ²))	درجه آزادی df	سطح معناداری Asymp.sig
مؤلفه اقتصادی	۱۶۶.۴۱۱	۲۳	.۰۰۰
مؤلفه زیست محیطی	۵۰۶.۵۷۹	۱۸	.۰۰۰
مؤلفه فرهنگی	۵۵۹.۷۴۶	۲۰	.۰۰۰

یافته‌های پژوهش. ۱۳۹۱

نتیجه‌گیری

با نگاهی به دستاوردها و پژوهش‌های بدست آمده در زمینه‌های متفاوت برنامه‌ریزی شهری در مجامع علمی مختلف، قریب به اکثریت آن‌ها از وضعیت نامطلوب شهرها به دلایل مختلف حکایت دارند. بخشی از راهکارهای ارائه شده برای حل این معضلات شهری (مانند: افزایش استرس‌ها، افزایش مصرف داروها و تجهیزات پزشکی، غریب بودن افراد نسبت به یکدیگر، افزایش دما و تشکیل جزایر حرارتی بر روی شهرها، افزایش آلودگی هوا و...)، نزدیک کردن هر چه بیشتر شهرها به طبیعت است. همه این دستاوردها بیان‌کننده اهمیت و نقش و جایگاه بسیار مهم فضای سبز در نظام برنامه‌ریزی شهری می‌باشد؛ لذا لازم است به ابعاد مختلف فضای سبز در مجامع علمی پرداخته شود، تا به هر چه بهتر شدن عملکرد این کاربری افزوده گردد.

پژوهش حاضر در مرحله اول با طرح این سؤال که آیا نقش و اهمیت سه مؤلفه مورد بررسی (فرهنگی، اقتصادی و زیست محیطی) به لحاظ ترجیحات مردمی در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی پارک‌های سطح شهر نورآباد در یک سطح قرار دارند. همچنین در مرحله بعد با طرح این سؤال که مهم‌ترین مؤلفه در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی پارک‌های سطح شهر نورآباد به لحاظ ترجیحات مردمی کدام یک می‌باشد دنبال این است تا راهکارهایی برای هر چه بهتر شدن عملکرد پارک‌ها و فضای سبز در محدوده مورد مطالعه ارائه شود.

نتایج بدست آمده در پاسخ به سؤال اول، برخلاف عقیده رایج در بین برنامه‌ریزان فضای سبز که در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی‌هایشان برای سه مؤلفه مورد بررسی اهمیت یکسانی قائلند؛ نشان می‌دهد این مؤلفه‌ها برای بازدیدکنندگان از پارک‌های موجود در سطح شهر نورآباد ممسنی با توجه به ترجیحات مردمی در یک سطح از اهمیت قرار ندارند و نتایج بدست آمده در پاسخ به سؤال دوم حاکی از آن است که مؤلفه فرهنگی با مقدار (x²) برابر با ۵۵۹.۷۴۶ از بیشترین ترجیحات برخوردار است، پس از آن بعد زیست محیطی با مقدار (x²) برابر با ۵۰۶.۵۷۹ و بعد اقتصادی با مقدار (x²) برابر با ۱۶۶.۴۱۱ در رتبه‌های بعدی قرار دارند. همه این‌ها گویای این واقعیت می‌باشند که لازم است مدیران، طراحان و برنامه‌ریزان شهری در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی‌هایشان برای پارک‌ها فضای سبز بین این سه مؤلفه تفاوت قائل شوند.

پیشنهادات

ضمن تأکید بر اهمیت مؤلفه‌های اقتصادی و زیست محیطی در طراحی پارک‌های سطح شهر نورآباد و توجه به آن‌ها در طراحی‌ها و برنامه‌ریزی‌های مربوط به فضای سبز و پارک‌ها و با توجه به این‌که مؤلفه فرهنگی برای شهروندان از بیشترین ترجیحات برخوردار است، راهبردها و راهکارهایی برای تقویت این بعد از پارک‌ها در سطح شهر نورآباد ممسنی ارائه می‌گردد:

- GIS و روش AHP (منطقه مورد مطالعه: منطقه ۷ شهرداری اهواز). فصلنامه آمایش محیط، شماره ۱۵.
- بزی، خدارحم؛ خسروی، سمیه؛ حسین نژاد، مجتبی (۱۳۹۱). بررسی وضع موجود و مکانیابی فضای سبز مورد نیاز شهر زابل با استفاده از GIS، فصلنامه علمی - تخصصی برنامه‌ریزی فضایی.
- پورقیومی، حسین (۱۳۸۹). تحلیل فضایی و مکانیابی پارک‌های درون شهری نمونه موردی: شهر کازرون، نشریه علمی - پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری (دانشگاه تبریز)، شماره ۳۸.
- تقوایی، مسعود؛ کیومرثی، حسین (۱۳۹۰). سطح‌بندی محلات شهری بر اساس میزان بهره‌مندی از امکانات و خدمات شهری با بهره‌گیری از تکنیک TOPSIS (مطالعه موردی: محلات شهر آباد). مجله پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال دوم، شماره پنجم.
- توکلی، مرتضی؛ تاجبخش، کاظم (۱۳۸۹). ارزیابی برنامه‌های توسعه فرهنگی در مناطق روستایی بخش مرکزی شهرستان رستم، فصلنامه علمی - پژوهشی تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۳.
- جوانبخت، عذری؛ سلامی، حبیب‌الله (۱۳۸۸). اثر حذف سوسبیدهای بخش کشاورزی و صنایع وابسته بر خانوارها و متغیرهای اقتصادی: تحلیلی در چارچوب الگوی تعادل عمومی. تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران. شماره ۴.
- حیاتی، باب‌اله؛ صالح‌نیا، منور؛ حسین‌زاد فیروزی، جواد؛ دشتی، قادر (۱۳۹۰). برآورد ارزش تفریحی پارک فدک شهرستان خوی به روش هزینه سفر فردی، اولین کنفرانس اقتصاد شهری ایران.
- خاکپور، مزگان؛ شیخ‌مهدی، علی (۱۳۹۰). بررسی تأثیر فرهنگ و تغییرات اجتماعی بر مسکن روستایی گیلان، مدیریت شهری، شماره ۲۷.
- خلیل‌نژاد، سید محمدرضا؛ امین‌زاده، بهناز (۱۳۹۰). راهبردهای مدیریتی بصری منظر در محدوده پارک میان

- برای تقویت ارتباطات اجتماعی بیشتر میان بازدیدکنندگان، پیشنهاد می‌شود فضاهای تجمعی در مقیاس کوچکتر طراحی شود و در بین هر یک از این فضاهای تجمعی از آبنمای مرکزی استفاده شود.
- ایجاد چای‌خانه‌های سنتی در محیط پارک‌های سطح شهر.
- در فضای پارک‌های با سطح عملکرد ناحیه‌ای و منطقه‌ای در شهر نورآباد ممسنی، بهتر است محوطه‌هایی برای نمایش تئاتر در نظر گرفته شود.
- ایجاد نمایشگاه‌های بومی در بخش‌هایی از پارک که تردد بیشتری صورت می‌گیرد، جهت نمایش آداب و رسوم غنی مردمان این خطه در مقابله با پدیده رایج جهانی سازی.
- استفاده از طرح‌های بومی جهت طراحی مبلمان‌های موجود در سطح پارک‌ها.
- شناسایی چهره‌های مشهور و محبوب در نزد مردم این خطه و نصب تندیس آن‌ها در قسمت‌های ورودی پارک‌های موجود در سطح شهر نورآباد ممسنی.

منابع

- امیری‌نژاد، مینا (۱۳۹۰). راهبردهای مناسب برای توسعه گردشگری (مطالعه موردی: شهرستان نورآباد ممسنی). اولین همایش بین‌المللی مدیریت گردشگری و توسعه پایدار.
- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ مجیر اردکانی، عبدالرضا (۱۳۸۵). ارزیابی کاربری اراضی شهری اردکان فارس، جغرافیا و توسعه، شماره ۷.
- احتشامی، مجید؛ اکرامی، عطیه (۱۳۹۱). بکارگیری ابزار مدیریتی ارزیابی راهبردی محیط زیست در مسیر توسعه پایدار، نشریه علمی - پژوهشی راهبرد، شماره ۶۲.
- احمدی، عاطفه؛ موحد، علی؛ شجاعیان، علی (۱۳۹۱). ارائه الگوی بهینه مکانیابی فضای سبز شهری با استفاده از

- راهی خور و اطراف آن در استان خراسان جنوبی، فصلنامه پژوهش‌های محیط زیست، شماره ۳.
- خمر، غلامعلی (۱۳۸۵). اصول و مبانی جغرافیای شهری. تهران: قومس.
- ربانی، رسول؛ نظری، جواد؛ مختاری، مرضیه (۱۳۹۰). تبیین جامعه‌شناختی کارکرد پارک‌های شهری (مطالعه موردی پارک‌های شهر اصفهان). فصلنامه مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال سوم، شماره ۱۰.
- سروی، اصغر (۱۳۹۰). تحلیل پایداری زیست اجتماعی شهر داراب با تأکید بر توزیع کاربری فضای سبز. پایان‌نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری. دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم زمین.
- سعیدنیا، احمد (۱۳۷۹). کتاب سبز شهرداری‌ها، جلد ۹، فضاهای سبز شهری، تهران: مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری تهران.
- سکاران، ا (۱۳۸۱). روش‌های تحقیق در مدیریت، ترجمه محمد صائبی و محمود شیرازی، چاپ دوم، تهران: انتشارات موسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی
- شرزهای، غلامعلی؛ ماجد، وحید (۱۳۹۰). تأمین مالی پایدار شهر: چگونگی تأمین مالی به منظور توسعه پایدار شهری، اولین کنفرانس اقتصاد شهری ایران.
- شیعه، اسماعیل (۱۳۷۹). مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی شهری، تهران: دانشگاه علم و صنعت.
- صالحی فرد، محمد؛ علیزاده، سید دانا (۱۳۸۷). تحلیلی بر ابعاد اجتماعی و روانشناختی فضاهای سبز در شهرها (با رویکرد مدیریت شهری)، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۱.
- صباغ کرمانی، مجید (۱۳۸۰). اقتصاد منطقه‌ای (تئوری و مدلها). چاپ اول، تهران: انتشارات سمت.
- صبوحی صابونی، محمود؛ شیرازی لسکوکلایه، سمیه (۱۳۹۱). کاربرد توأم روش تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی
- فازی و برنامه‌ریزی پویا در تدوین مدیریت پایدار پارک جنگلی سراوان گیلان، فصلنامه محیط‌شناسی، شماره ۶۲.
- طرح تفصیلی شهر نورآباد ممسنی (۱۳۸۴).
- غازی، ایران؛ قدیری، نیلوفر (۱۳۹۰). ارزیابی توانایی‌های ژئوتوریسمی پارک ملی کویر با استفاده از مدل برنامه‌ریزی راهبردی فریمن، فصلنامه محیط‌شناسی، شماره ۶۰.
- فاضل‌نیا، غریب؛ کیانی، اکبر؛ محمودیان، حشمت‌ا. (۱۳۹۰). مکان‌یابی و اولویت‌بندی پارک‌های شهری با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی TOPSIS و سیستم اطلاعات جغرافیایی (مطالعه موردی شهر الشتر)، فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۷۸.
- محمدی، جمال؛ ضرابی، اصغر و احمدیان، مهدی (۱۳۹۱). اولویت‌سنجی مکانی توسعه فضاهای سبز و پارک‌های شهری با استفاده از روش AHP (نمونه موردی: شهر میاندوآب)، فصلنامه علمی - پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، شماره ۲.
- موسی کاظمی، سید مهدی؛ علی اکبری، سکینه (۱۳۸۹). تحلیل پایداری زیست اجتماعی شهر ایلام با تأکید بر توزیع کاربری فضای سبز. جغرافیا (فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران). شماره ۲۶.
- نصر اصفهانی، رضا؛ شهیدی، آمنه؛ الهام مؤمنی (۱۳۹۰). مالیات بر املاک منبع مناسب برای تأمین مالی بخش عمومی شهری در ایران (مطالعه موردی شهرداری اصفهان). مدیریت شهری، ویژه‌نامه بهار و تابستان.
- وارسته، حسین (۱۳۹۰). ارزیابی اثرات بزرگراه آسیایی تهران - مشهد بر جامعه پرنندگان در پارک ملی گلستان، فصلنامه پژوهش‌های محیط زیست، شماره ۳.
- هادوی، سارا؛ کامور شلمانی، آمنه (۱۳۸۰). جایگاه طراحی فضای سبز در برنامه‌ریزی محیط زیست، مجموعه مقالات همایش‌های آموزشی و پژوهشی فضای سبز شهر تهران، سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهر تهران.

- Tabriz, Iran. *Procedia Environmental Sciences*, Vol 13, 297-306.
- Hitchings, Russell. 2012. Studying the preoccupations that prevent people from going into green space. *Landscape and Urban Planning*. In Press, Corrected Proof. 1-5.
  - Nordh, H., Hartig, T., Hagerhall, C.M., Fry, G. 2009. Components of small urban parks that predict the possibility for restoration. *Urban Forestry & Urban Greening*. vol 8. 225-235.
  - Schipperijn, Jasper., Ekholm, Ola., Stigsdotter, K. Ulrika., Toftager, Mette., Bentsen, Peter., Kamper-Jørgensen, Finn., Randrup, B. Thomas. 2010. Factors influencing the use of green space: Results from a Danish national representative survey. *Landscape and Urban Planning*. Vol 95. 130-137.
  - Wenting, Wu., Yi, Ren., Hengyu, Zhao. 2012. Investigation on Temperature dropping effect of Urban Green Space in summer in Hangzhou. *Journal of Energy Procedia*. Vol 14. 217-222.
  - Norberg_schulz , Christian(1980).*Genius Loci: Toward A phenomenology of Architecture* London.
  - Brook, Isis. 2010. The Importance of Nature, Green Spaces, and Gardens in Human Well-Being. *journal of Ethics, place and environment*. Vol 13. No 3. 295-312.
  - Byrne, Jason. 2012. When green is White: The cultural politics of race, nature and social exclusion in a Los Angeles urban national park. *Geoforum*. vol 43. 595-611.
  - Carinanos, Paloma., Casares-Porcel, Manuel. 2011. Urban green zones and related pollen allergy: A review. Some guidelines for designing spaces with low allergy impact. *Landscape and Urban Planning*, Vol 101, Issue 3.
  - Germann-Chiari, Christina., Seeland, Klaus. 2004. Are urban green spaces optimally distributed to act as places for social integration? Results of a geographical information system (GIS) approach for urban forestry research. *Forest Policy and Economics*. vol 6. 3-13.
  - Ghorbani, Rasoul., Ebrahimpour, Ahad., Noshad, Somayeh. 2012. Motivational Modeling in Developing of Urban Fringe Recreational Places an Approach for Improving the Quality of Life Case Study: Recreational Place of Oun-Ebn-Ali,